

Etiškas brandos darbo atlikimas

Rekomenduotina tyrimo etiką trumpai pristatyti įvade. Taigi brandos darbo rengėjas turėtų apmąstyti ne tik tyrimo problemą, tyrimo metodus, bet ir kiekvieną tyrimo proceso etapą tyrimo etikos principų taikymo aspektu.

- Planavimo etape reikėtų įvertinti savo kompetenciją atlikti tyrimą, išsiaiškinti formalumus dėl galimybės dalyvauti tyrime, numatyti pasekmes.
- Vykdomo etape reikėtų kelti tik tokius klausimus, kurie būtini tyrimui, tyrimo dalyvius (objektus ir subjektus) apsaugoti nuo bet kokio diskomforto, laikytis konfidencialumo reikalavimų.
- Rezultatų pateikimo etape reikia prisiimti atsakomybę už teisingų duomenų pateikimą, korektiškai cituoti.

Svarbi tyrimo etikos taisyklė, kurios privalu laikytis, – turi būti aiškiai atskirtas brandos darbo rengėjo originalus indėlis ir darbe panaudoti kitų autorių darbai, mintys, duomenys, rekomendacijos. Yra neleidžiamas svetimų minčių, tekstų, duomenų naudojimas be nuorodų ir citavimo.

Į literatūros sąrašą, kuris pateikiamas brandos darbo pabaigoje, turi būti įtraukiami tik tie šaltiniai, su kuriais darbo rengėjas yra tiesiogiai susipažinęs, t. y., skaitęs ir analizavęs, pateikęs nuorodas tekste. Šaltinių, apie kuriuos rengėjas sužinojo iš antrinio šaltinio, negalima įtraukti į sudaromą literatūros sąrašą.

Kitų asmenų įtraukimas į darbo rašymą draudžiamas, išskyrus tuos atvejus, kai kiti asmenys padeda surinkti informaciją ar apdoroti jau surinktą informaciją. Esant tokiems atvejams, darbe būtina nurodyti, kokia pagalba buvo suteikta, įvardyti pagalbą suteikusius asmenis ir tos pagalbos apimtį.

Socialiniai tyrimai, tai – tyrimai su visuomene ir žmogumi. Neapgalvotai veikiant, socialiniai tyrimai gali būti žalingi, gali pažeisti tyrimo dalyvių teises, diskredituoti mokslo autoritetą ir pan.

*Jeigu tyrime dalyvauja asmenys, jie turi būti supažindinami su tyrimo turiniu ir duoti žodinį ar raštinį sutikimą.
Tiriamųjų dalyvavimas tyrime yra savanoriškas, jiems pateikiama informacija apie atliekamo tyrimo tikslus, eigą ir rezultatų pateikimo formą.
Tyrimo metu laikomasi žmogaus teisių ginančių įstatymų ir konvencijų, nepažeidžiamas tiriamųjų privatumas ir anonimiškumas.*

Gamtamoksliniai tyrimai, tai – tyrimai su žmogumi, gyvaisiais ir negyvaisiais gamtos objektais.

Norint atlikti tyrimus su žmogumi (taip pat ir kraujo tyrimus), rekomenduojama kreiptis į Bioetikos komitetą su klausimu, ar tokio pobūdžio tyrimai, kurį norima atlikti, reikalauja jų leidimo.

Norint atlikti tyrimus su gyvūnais (stuburiniais ar su jų embrionais, besivystančiais jų kiaušiniams ar aštuonkoju), taip pat reikalingi leidimai iš: Veterinarijos tarnybos, jei tyrimai atliekami su laboratoriniais gyvūnais arba įnamiais, iš Aplinkos ministerijos, jei su laukiniais.

Norint atlikti tyrimus su visais gyvūnais, įskaitant ir bestuburius, reikia laikytis nuostatos, kad kiekviena gyvybė yra **vertybė**.

Atliekant mikrobiologinius tyrimus (jei naudojamos pavojingos cheminės medžiagos arba bakterijos), daugeliu atvejų leidimai būtini laboratorijoms, kuriose jie atliekami ir tyrėjų kvalifikacijai.